

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Parallela Confessionis Avgvstinianae, Et Avgvstanae

Hänlin, Georg

Friburgi Helvetiorum, 1592

VD16 H 131

Articvlvs 20 De Iustificatione & bonis operibus iterum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29407

ARTICVLVS XX.

DE IVSTIFICATIONE, ET BONIS
Operibus iterum.

UIta hîc ex Confessione sua congerit Pappus, quæ quàm bellè conueniant cum Augustini sententia, magna ex parte ex dictis circa Articulum Quartum liquet. Quia tamè visum est Pappo cum suis, actû agere, & multoties unam & eandem rem repetere, obsequemur nonnihil ipsi, & quàm Augustinianus hîc sit, adhuc magis ob oculos legenti ponemus.

Conclusio Prima Pappi, quæ est: *Opera nostra non possunt reconciliare Deum, aut mereri remissionem peccatorum, & gratiam, & justificationem*: si loquatur de operibus præcedentibus justificationem, prout in superioribus, maximè Articulo IV. aliquoties dictum est, admittitur; illa enim non merendi, sed disponendi vim habent ad omnia ista, idq; nõ, nisi quando Deo excitante & adjuvante fiunt. Quòd si verò loquatur Pappus, de operibus hominis iustificati, sive quæ sequuntur justificationem, velitq; dicere, ne illa quidem ullam habere vim merendi, vel gratiæ, vel acceptæ justitiæ incrementum, sicut nec gloriam; adversari ipsam Augustino ex allatis circa Artic. 4. constat.

Neq; quicquam contra nos probant loci hîc citati. Primus enim docet nihil nisi iustificatum debere cõfidere, nõ in operibus suis, sed in misericordia Dei. Item abesse debere ab homine, quantumvis iustificato, superbiam & præsumtionem, quod etiam ipsi nos volumus. Idem iudicium de Secundo.

Secundæ Conclusionis, quæ habet; *Remissionem peccatorum, & gratiam, & justificationem tantum fide consequimur, etc.* falsitas patet ex locis de eadem re citatis circa sæpè dictum Articulum 4. Vbi ostensum, quomodo Augustinus neque fidem solam requirat, neque fidem specialem Adversariorum usquam habeat vel intelligat.

Loca tria, pro hac citata, ostendunt nihil nisi fidem in Christum requiri ad justificationem, sed neque solam, neque specia-

lem istam Adversariorum: quin & Secundo testimonio expressè addit ad fidem, charitatem. undè nihil nobis, sed Pappo potius obsunt.

Tertiæ Conclusionis Pappi; *Qui confidit, operibus se mereri gratiam, is aspernatur Christi meritum*, vel veritas, vel falsitas, sicut & cum Augustini sententia, vel consensus, vel dissensio, ex modò dictis, & antea circa Artic. 4. manifesta est.

Loca subjuncta, operibus legalibus, citra fidem & gratiam factis, justificandi vim adimunt, ut expressè habet Testimonium Tertium. At nullus eorum, solam fidem ad justificationem, sufficere statuit.

Quarta Conclusio, quæ habet; *Hæc doctrina de fide ubiq; in Paulo tractatur*: vera est. At verum unã est, tractari illam, nō in sensu Adversariorum, sed Catholicorum: id quod Augustinus in loco à Pappo hîc subjecto expressissimè affirmat, ita ut vel unicū hoc Testimonium Pappum cum suis cujusdam vel obstinationis, vel certè maximæ inconsiderationis apertè convincat: inquit enim, Intentionem Apostoli in Epistola ad Rom. esse, docere neminem de operibus gloriari debere, quasi ipsis deberetur gratia, cum nō præcedant gratiam, sed sequantur, accipiatq; quis gratiam, non ideò quia benè operat⁹ est, sed benè operari posse per hoc quòd gratiam per fidem perceperit.

Quinta Conclusio Pappi; *Et nè quis cavilletur à nobis novam Pauli interpretationem excogitari, tota hæc causa habet testimonia Patrum*. Quia nuda nomina, & loca authorum sine verbis illorum, & nihil ex Augustino ponit; semel & breviter respōdemus, ex omnibus citatis, nè unum quidem accepisse, & interpretatum esse Paulum ad eum modum, quo illum hodie accipiūt, & interpretantur adversarij; Pappo si diversum probare libuerit, habebit qui respōdeat: Tātum incidi casu in locū, quem ex Irenæo nominat, in quo est; debere nos hæreticis instatissimè resistere, pro sola vera, & vivifica fide, quã ab Apostolis Ecclesia accepit, & distribuit filiis suis. Et quidē si cætera testimonia huic similia sunt, ridendū magis est, quàm soluendū, quod Pappus adducit. Quanquã libenter ignosco Pappo, q̄ ista incōsideratè, fortè sine lectione autorū ipsorū descripsit ex Vvitenbergeniū scripto cōtra R. Bellarminū.

Sexta

Sexta Conclus. *Augustinus multis voluminibus defendit gratiam, & iustitiam fidei contra merita operum.* Responsi loco hoc habeat, defendere; at multò aliter, quàm Adversarij: disputat quipò in libris istis magna ex parte cõtra Pelagianos, qui operibus ex naturæ viribus, citra fidem in Christum, & gratiã ejus factis, vim justificandi salvandiq; tribuebant; quos redarguit meritò, & refutat. At verò eundem operibus, ex fide & gratia à justificatis factis, merendi vim tribuere, & tanquam necessaria ad salutem requirere, ex ijs, quæ circa artic. 4. produximus, testimonijs comperitissimum est. Neque proferet Pappus ex omnibus, quos hîc citavit, libris, vel unicuique, qui hoc inficietur & neget, ita ut optemus omnes istos libros iudices causæ nostræ.

Septima Conclus. *Conscientia non possunt reddi tranquilla per ulla opera, sed tantùm fide, cum certò statuunt, quod propter Christum habeant placatum Deum;* facile refutatur ex dictis. Si enim Augustinus ad consequendam justificationis gratiã, vel ad placandum Deum, alia quædam præter fidem, per modum dispositionis, requirit; si item per fidem aliud, quàm adversarij intelligunt, intelligit; quæ ambo jam antea à nobis probata sunt; manifestè certè hujus Conclusionis apparet falsitas, cum Augustini sententia dissensio & difformitas.

Tantumq; abest, ut D. Augustinus quenquam statuere jubeat certò, se placatum habere Deum, ut potiùs hominem quantumvis nullius sibi mali conscius sit, semper tamè timere velit, & sese coram Deo humiliare, misericordiæ ejus potiùs inniti, quàm de operibus suis præsumere; Idq; nò quòd diffidere quemquam velit, de Christi meritorum sufficiëntia, & Dei benignitate, sed quod homo, quid, quàm benè & quantum eorum, quæ ex parte ipsius ad placandum Deum, & acquirendam gratiam requiruntur, fecerit, haud certò cognoscere aut exploratum habere possit: Sic enim habet Lib. de perfectione justitiæ, Respons. 19. Tomo 7. colum. 1432. a.

Nos autem dicimus ideò sequutum esse, Quis gloriabitur castum se habere cor? quoniam præcessit, Cùm rex justitiæ sederit in throno. Quantalibet enim justitia sit præditus homo, cogitare debet, nè aliquid in illo, quod ipse nò videt, inveniatur esse culpandum,

pandum, cùm Rex justus sederit in throno, cujus cognitionem fugere delicta nō possunt, nec illa, de quibus dictum est: Delicta quis intelligit? Cùm ergò rex justus sederit in throno, quis gloriabitur, castum se habere cor? aut quis gloriabitur, mundum se esse à peccato, nisi fortè isti, qui volunt in sua justitia, nō in ipsius judicis misericordia gloriari?

Idem in Enarrat. Psal. 50. Tom. 8. colum. 489. c.

Ecce enim veritatem dilexisti, incerta & occulta sapientiæ tuæ manifesta mihi. Quæ occulta? quæ incerta? quia Deus ignoscit & talibus. Nihil tam occultum, nihil tam incertum. Ad hoc incertum Ninivæ pœnitentiam egerūt. Dixerunt enim, quamvis post minas Prophetæ, quamvis post illam vocem, Triduo & Ninive subvertetur; dixerunt apud se, petendam esse misericordiam. Dixerunt ita apud se disceptantes; quis novit si Deus fleat in melius sententiã suam, & misereatur? Incertum erat, cum dicitur, quis novit?

Neque obstant istis quinque loca hîc citata à Pappo. Primus enim nihil habet aliud, quàm quòd quantumvis ipse Augustinus conscientiam habeat intrepidam, quòd tamè se sub oculis Omnipotentis Dei justificare nō audeat; magisq; velit expectare ab illo effluentem misericordiæ largitatem, quàm judicij summum examen. Sed quomodo concludet hinc Pappus, unumquemq; debere certò statuere, se Deum habere placatum? Contrarium cōcludet, qui vel leviter & obiter sapit. Secundus pariter plus nō habet, quàm cùm homini de seipso sit incerta voluntas, & sua, & Dei, Dei verò nihilominus sit firmior, is potius Dei, tãquam firmiori, quàm suæ, tãquam infirmiori fidem suam, spem, charitatemq; debeat committere. Vbi expressè Thesis Pappi cōfutatur, qui hoc soli fidei tribuere cuperet. Tertius asserit firmam promissionem Dei, quã promissit regnaturum se in Sanctis suis. De ea igitur neminem debere prædicare cum trepidatione, cùm nō secundum merita, sed illius misericordiam sit firma promissio. Sed quid hoc ad propositum? an enim loquitur hîc Augustinus, de pacandis cōscientijs per fidem? Et an loquitur de hominibus particularibus, & de unoquoq; in specie? quid cogitat Pappus?

Quar-

Quartus nihil habet, nisi Sanctos nō venturos in iudicium, quia audiant verba Christi, & credant ei. Quintus nō de operatione nostra prælumendum esse dicit, sed de gratia Christi; quæ doctrina nostra semper fuit. Sed quid hæc ad propositum? Pappus ostendere debebat, gratiam certò & infallibiliter unicuiq; dari, modo statuat certò, eam sibi dari propter Christum; de qua fiducia propria nè gri quidē Augustinus habet in omnibus istis locis.

Octava Conclusio Pappi; *Nomen fidei non significat tantum historię notitiam, qualis est in impijs & Diabolo, &c.* Si Catholicos in illa notēt, & per fidem aliud nō intelligere dicāt, quàm notitiam historię, qualis est in impijs & Diabolo, fallūtur & iniqui in illos sunt. Illi enim fidem semper esse dixerūt & dicunt adhuc, donum Dei, quo illustratus homo, firmiter assentitur omnibus revelatis divinitus: sive, quo credimus Deo quidquid credendum nobis proponit. Et quidem hæc fidei definitionem ex ipso Augustino didicerūt, prout ex citatis de eadē re circa artic. 4. manifestū est.

Quod in eadem Conclusionē addunt, credi debere, non tantum historiam, sed etiam historię effectum, videlicet hūc articulum remissionem peccatorum, &c. admittitur: quia iste articulus unus est ex credendis & revelatis divinitus. Si verò hanc fidem ad unumquemque seorsim applicent, & velint debere ab unoquoque credi, id est, statui certò sibi propter Christum peccata remitti, quicquid fecerit vel egerit; cōtra Augustinum sentiūt, uti ex allatis circa artic. 4. constat, & latius ex eo, quòd ineptè fidem cum fiducia, & spe confundūt, quæ semper D. Aug. ita distinxit, ut fidem & spei & charitatis, sicut & aliarum virtutum, fundamentum fecerit passim, maximè verò lib. de fide & operib. cap. 13. 14. 15. & 16. Vbi in eo totus est, ut ostendat, fidem sine operibus quidem esse posse, non autem prodesse.

*Idem Augustin. de predest. Sanctorum cap. 7. Tom. 7.
colum. 1240. A.*

Ex fide autem ideò dicit justificari hominem, nō ex operibus, quia ipsa prima datur, ex qua impetrentur cætera, quæ propriè opera nūcupantur, in quibus iustè vivitur. Et pòst col. eadem. B. Et dicit à vobis (Pelagianis); Fides est à nobis, cætera à Domino,
ad o-

64 PARALLELA CONFESSIO.
ad opera justitiæ pertinentia, quasi ad ædificium nõ pertineat fides, quasi ad ædificium, inquam, non pertineat fundamentum,

*Idem in Psalm. 134. Expositione mystica, Tom. 8.
colum. 1554. B.*

Primitias enim habemus ipsam Fidem unde incipimus, Ecclesiæ quippè dictum est; Et venies & pertransies ab initio fidei, & nemo incipit benè vivere, nisi à fide. Fides ergò nostra in primogenitis nostris est. Quando custoditur fides nostra, cætera subsequi possunt, &c.

Quòd si quandoq; fidei ea, quæ spei, & charitatis sunt, tribuit, facit hoc, quia sicut modò dictum est, illorum fides radix & fundamentum existit; & quia hæc si quidem formata & viva sit, secum habet.

Neque obstant quicquam loci à Pappo pro Conclusionem octava & nona citati; unicus enim citatus pro. 8. ostendit, nos credere, quod nõ videmus, & peccatum Iudæorum maximum, fuisse infidelitatem: nos verò fide mundatos, aliquãdo visuros Christum in quem credimus, &c. Ex his nũc Pappus concludat aliquid, ut videamus, quomodo Theſin suam probet. Primus pro. 9. ostendit sine fide in Christum mediatorem, neminem Deo reconciliari posse. Idem faciunt secundus, tertius, & quintus; nisi quòd ad alia tertius hoc addit: quòd inter credere Christum, & in Christum, distinctionem hanc facit, quod credere Christum sit quorumvis, etiam Dæmonum: credere in Christum, illorum tantum, qui cum fide spem habent, & dilectionem: qui etiam soli membra in corpore ejus efficiuntur. Ex quo evidentissimè colligitur, ipsum spei & dilectioni tribuere, quæ fidei nõ tribuit, infirmamq; esse idcirco collectionem & Pappi, & suorũ colligentium; Augustinus vel alius quispiam tribuit remissionem peccatorum, & justitiam fidei: Ergò secundum ipsum sola fides justificat. Præter alia enim, quæ infirmam, & clumbem argumentationem hanc ostendunt, hoc præcipuè animadvertere est, quòd quotiescunque hæc vel Augustinus, vel alius quispiam fidei tribuit, loquitur de fide formata, id est, spe & charitate instructa, quã hic Augustinus appellat fidem in Christum. Et hinc in testimonio ter-

cio ex.

no expresse dicit, illum credere in Christum, qui & sperat in Christum, & diligit Christum; Et, qui fidem sine spe, & dilectione habet, credere, esse Christum, non credere in Christum. Quæ verba utinam & Pappus, & omnes Lutherani apertis oculis aspicerent, sic enim profectò nos isto labore liberarent. Quartus itidem ex Serm. 120. de Temp. illud quod Latroni in cruce præstitum est, consolationem & spem esse dicit totius populi, quod nos omninò, & quidem totidem verbis volumus. Addit autem in eodem loco cõtra Pappum Augustinus, tunc alicui in semetipso Christum ingressum Paradisi aperuisse, si crimina sua probabili conversatione damnaverit, & in Christum toto corde crediderit.

Decima Conclusio Pappi: *Necesse est bona opera facere, non ut confidamus per ea gratiam mereri, sed propter voluntatem Dei.* Quomodo vera, & falsa, videat Lector supra artic. 6. Loca adducta hic aliud non probant, quàm vel non propriam, sed Dei gloriam, & laudem quæredam ex operibus, ut primus ex Epist. 120. vel non fidendum operibus proprijs, esse enim hoc superbiæ, ut secundus & tertius: Quod ipsi etiam nos volumus, ut ex antea allatis constat. Operibus in gratia, & ex fide factis nihil prorsus derogant.

Vndecima Conclusio: *Tantum fide apprehenditur remissio peccatorum, & pax conscientie,* falsissima est, refutata & superius artic. 6. & in hoc præfenti sæpius.

Duodecima Conclusio sonans: *Quia per fidem accipitur Spiritus sanctus, jam corda renovantur, & induunt novos affectus, ut parere bona opera possint:* admittitur, si fidem unà cum alijs operibus factis ab homine cum Dei gratia excitante, præveniente, & cooperante, faciat dispositionem ad gratiam Spiritus sancti, qua adjutus, & instructus homo, deinceps operetur benè, & meritorie. Neq; ab hoc sensu quicquam diversum habent loca citata hic à Pappo: ostendunt enim non aliud, nisi vel bona opera filios sive Effectus esse Spiritus sancti, & gratiæ ejus in homine justificato: ut primus; vel sequi opera bona justificatum, non præcedere, ut secundus: vel non esse bona verè sine fide, ut tertius: vel fidem operum bonorum esse fundamentum, ut quartus: vel præcedere eadem, ut quintus. Quæ omnia docentur, & creduntur à nobis firmissimè, adeò ut anathema dicamus omni dicenti, opus quod-

cunq; nisi ex fide in Christum, & gratia Dei procedat, esse meritorium: sicut etiam semper docuimus palàm, & professi publicè sumus, omnia opera etiam justificarum esse meritoria, nō nisi ex merito Christi, illum enim esse, qui operibus eorum, qui gratiæ ejus participes facti, benè operantur, hanc tribuat vim, virtutem & dignitatem, ut acceptet ea Pater cœlestis, nō tanquam ab inimicis, sed amicis, & filiis suis facta.

Decima tertia Conclusio; quæ habet: *Humanæ vires sine Spiritu sancto plene sunt impijs affectibus, & sunt imbecilliores, quàm ut bona opera possint efficere coràm Deo*: verissima est, & Augustino consentanea.

Decima quarta Conclusio, cum sequentibus, vera est; si sensus earum sit, vel, nō posse hominem sine Spiritus sancti gratia, semper per omnem suam vitam benè operari, & sine omni peccato esse: vel, nō posse eundem operari sine ea, benè & meritorie, pro ullo tempore: sin velint, hominem talem quidem non posse ad modicum sine peccato esse, & nè civiliter, quidē sive moraliter benè operari, apertissimè contra Augustinum sunt.

*Augustinus de Spiritu & Litera cap. 27. Tom. 3.
colum. 828. D.*

Quædam tamen facta (loquitur de operibus gentilium) vel legimus, vel novimus, vel aadimus, quæ secundum justitiæ regulam, non solum vituperare non possumus, verum etiam merito rectèque laudamus, &c.

Idem eodem Lib. cap. 28. colum. 829. C.

Sicut enim non impediunt à vita æterna justum quædam peccata venialia, sine quibus hæc vita non ducitur; sic ad salutem æternam nihil profunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillimè vita cujuslibet pessimi hominis invenitur.

Idem Lib. 4. cont. Donatist. cap. 21. D.

Sicut ergò non debemus improbare justitiam hominis, quæ prius esse cœpit, quàm conjungeretur Ecclesiæ, sicut esse cœperat justitia Cornelij, priusquam ipse esset in plebe Christiana, quæ
neq;

neq; si improbaretur, dixisset ei Angelus: Acceptæ sunt Eleemofynæ tuæ, & exauditæ sunt orationes tuæ: neq; si sufficeret ad capeffendum regnum cœlorū, ut ad Petrū mitteret, moneretur.

Idem Epist. 5. ad Marcellinum, Tom. 2. colum. 25. D.

Quam (Rempublicam) primi Romani constituerunt auxeruntq; virtutibus, etsi non habentes veram pietatem erga Deum, verum, quæ illos etiam in æternam civitatem posset salubri religione perducere, custodientes tamen quandam sui generis probitatem, quæ posset terrenæ civitati constituendæ, augendæ, conservandæq; sufficere. Deus enim sic ostendit, in opulentissimo, & præclaro Imperio Romanorum, quantum valerent civiles etiam sine religione virtutes, &c. Quòd si igitur illa aliquando bona negat, intelligi debet de bonitate perfecta, meritoria, & quæ ad finis ultimi, id est, æternæ beatitudinis consecutionem conducatur; vel certè, uti F. Torrensis in sua Confessione Augustiniana lib. 2. cap. 3. de gratia & liber. arbit. propositione. II. rectissimè monet & probat, ex ipso Augustino, vult mala illa esse, in quatum ex infidelitatis prava quadam contagione, non in Dei, sed in laudem propriam diriguntur.

Neque contra hæc quicquam evincūt omnes pro Conclusionibus istis à Pappo allati loci. Primus enim pro decima quarta probat, Diabolum in filijs diffidentia operari mala opera, in primis diffidentiam. Secundus pro eadem, Christum ob id venisse, ut redimeret illos, qui prius cōstituti erant sub potestate Diaboli. Tertius, hominem per vulnus inflictum generi humano, cogi esse sub Diabolo, intellige quamdiu nō renascitur. Primus pro: 15. Philosophos nō fulsisse virtute, intellige vera, Christiana, utili ad vitam æternam. Secundus, Impios pravis affectibus valdè obnoxios esse, & quati illis. Primus pro: 16. Christum cohibuisse potestatem fortis, ut illo nō impediante, credant in ipsum libera voluntate homines. Secundus pro eadem, sine fide, quæ videntur opera bona, verti in peccata, si scilicet ex infidelitatis contagione, nō in Dei, sed propriam laudem dirigantur. Idem de tertio. Quæ omnia nihil cōtra nos; neq; enim probant, destitutum Spiritūs sancti gratia, necessariò semper in omni sua vita peccare,

care, vel nunquam benè operari civiliter & moraliter posse, sed tantùm nō posse fieri, quin quādoq; peccet talis, vel ut benè operetur meritoriè. Tantùm observetur obiter hīc in secundo testimonio ad 16. Conclusionem huius articul. expressè Augustinum scribere: Fidem sine operibus neminem salvare.

ARTICVLVS XXI.

DE CVLTV SANCTORVM.

Conclusio prima Pappi: *Memoria Sanctorum proponi potest, ut imitemur fidem eorum, & bona opera, iuxta uocationem; admittitur.*

Secunda Conclusio, cuius tenor: *Scriptura non docet invocare Sanctos, seu petere auxilium à Sanctis: expressissimè D. Augustino aduersatur.*

August. Lib. 22. de Civitate Dei cap. 8. Tom. 5. colum. 1350. D. cum recensisset miracula facta ad reliquias Sancti Stephani, subjungit.

De tota ipsa causa aliquantò diligentius cœperam disputare, cum ecce me disputante, voces aliæ de memoria Martyris novæ gratulationis audiuntur; Conversi sunt eò, qui me audiebāt, cœperuntq; cōcurrere: illa enim (Palladia) ubi de gradibus descendit, in quibus steterat, ad Sanctum Martyrem orare petreerat, quæ mox ut cancellos attigit, collapsa similiter velut ad somnum sana surrexit, &c.

Idem Lib. meditationum cap. 40. Tom. 9. col. 733. A.

Exaudi me Trinitas Sancta, & cōserva me ab omni malo, ab omni scādalo, &c. per orationes Patriarcharum, per merita Prophetarum, per suffragia Apostolorum, per cōstātiā Martyrum, per fidem Cōfessorum, per castitatem Virginum, & per intercessionem omnium Sanctorum, qui tibi placuerunt, &c. Et inferius colum. eadem D. Sancta & immaculata Virgo Dei genitrix Maria, & mater Domini nostri Iesu Christi, intervenire pro me digneris